

Pia Kauma kok

Kirjallinen kysymys vapaaehtoisen pakkohoidon ottamisesta päihdepalveluiden keinovalikoimaan

Eduskunnan puhemiehelle

HAL-poliklinikoiden (huumeet, alkoholi, lääkkeet) asiakasmäärät ovat lähes kolminkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Naisten osuus päihdepalvelujen käyttäjistä on 20—30 prosenttia, ja vuonna 2017 päihdehuollon naispuolisista huumeasiakkaista 44 prosentilla oli alaikäisiä lapsia. On arvioitu, että huumeiden ongelmakäyttäjistä joka kolmas on nainen.

Yhä useampi lapsi vammautuu tai sairastuu vakavasti odottavan äidin päihteiden käytön seurauksena. Suomessa arvioidaan syntyvän 300—6 000 alkoholivaurioitunutta lasta joka vuosi. THL:n ylläpitämään hoitoilmoitusrekisteriin ilmoitetaan 30—40 FAS-diagnoosia vuosittain, mutta arvioiden mukaan vain 10 % FAS-tapauksista ilmoitetaan rekisteriin. FAS tarkoittaa sikiön alkoholioireyhtymää ja on vain yksi FASD-oireyhtymän (alkoholin aiheuttamien sikiövaurioiden laaja kirjo) muoto.

Vuonna 2018 tehdyn "Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palvelut" -selvityksen mukaan Suomessa altistuu päihteille noin 2 850 sikiötä vuosittain. Odottavien äitien raskaudenaikainen alkoholinkäyttö aiheuttaakin kehitysrisikin tuhansille sikiölle, ja on arvioitu, että joka vuosi syntyy 600—3 000 lasta, joilla on jonkinasteinen alkoholivaurio. Alkoholien aiheuttamien sikiövaurioiden laajan kirjon on arvioitu esimerkiksi Ruotsissa aiheuttavan yhteiskunnalle vuosikustannuksia noin 76 000 euroa yhtä lasta kohden ja noin 11 000 euroa aikuista kohden.

Tällä hetkellä päihdeäidit pääsevät käytännössä jonon ohitse vieroitus- ja korvaushoitoon. Hoitoon pääsyä on myös helpotettu poistamalla asiakasmaksut esimerkiksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä. Kuitenkin haasteena on erityisesti tukea ja apua tarvitsevien odottavien äitien ja vauvaperheiden tunnistaminen ja kuntoutukseen ohjaaminen sekä se, että he saisivat oikeanlaista, oikea-aikaista ja riittävän pitkäaikaista kuntoutusta ja tukea. Päihteitä käyttävien odottavien äitien ja vauvaperheiden hoitoonohjaus ja tuen saanti on erittäin kuntakohtaista, ja alueellisia eroja on paljon.

Päihdeäitien pakkohoidosta on käyty keskustelua aikaisemminkin. Riskinä on pidetty, että se karkottaisi päihdeongelmista kärsivät äidit neuvolatoiminnan ulottumattomiin.

Näiden tilastojen ja kokemusten valossa ja kun syntyvien FAS-lasten määrä näyttää edelleen olevan kasvussa eikä ongelmaan ole pystytty puuttumaan riittävän tehokkaasti, on mietittävä uusia

Kirjallinen kysymys KK 548/2021 vp

keinoja. Yhtenä keinona voisi olla muualla päihdehuollossa toimivaksi havaittu vapaaehtoinen pakkohoito. Päihdeongelmainen äiti antaisi suostumuksensa pakkohoitoon siinä vaiheessa, kun hän tunnustaa tarvitsevansa apua, mutta vieroitusoireet eivät ole vielä alkaneet. Hoidon aikana päihderiippuvainen äiti ei voi keskeyttää hoitoa sen aloittamisen jälkeen, ja tämänkaltaisen toimintatapa pitäisi äidin kiinni entistä paremmin jo aloitetussa vieroitushoidossa. Toimintatapa on käytössä esimerkiksi Norjassa, jossa vapaaehtoisesta pakkohoidosta on saatu hyviä kokemuksia.

Äidin raskaudenaikainen vapaaehtoinen pakkohoito tulisi asettaa tulevaisuudessa päihdepalveluiden keinovalikoimaan, jotta äidin raskaudenaikaisesta päihteiden käytöstä lapselle ja äidille itselleen koituvia ongelmia voitaisiin vähentää. Lisäksi vapaaehtoisen pakkohoidon mahdollisuus toisi äideille sekä lapsille turvaa, mutta myös viranomaisille uuden keinon tarttua päihdeongelmien kanssa kamppailevien perheiden haasteisiin. Raskausaika on tärkeä mahdollisuus kuntoutua päihdeongelmasta, ja tätä tulisi edistää myös vapaaehtoisen pakkokeinon avulla, jos kuntoutuja niin itse haluaa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo edesauttaa vapaaehtoisen pakkohoidon tuomista päihdepalveluiden keinovalikoimaan,

miten hallitus aikoo edistää syntymättömän lapsen oikeuksia niissä tapauksissa, joissa odottava äiti käyttää alkoholia tai huumeita sikiön kehitystä heikentävällä tavalla ja

missä vaiheessa päihdehuoltolain kokonaisuudistus on, ja millä tavalla hallitus aikoo ottaa tämän päihdeäitien tilanteen huomioon uudessa lainsäädännössä?

Helsingissä 8.10.2021

Pia Kauma kok